

טקטיקה של לוחמה זעירה

פריג' ס. נ. ברקלי

של היפנים בשנים 1942—1943 הן דוגמות בולטות למערכות שהוכרעו בעיקרן הודות למיומנות טקטית עדיפה ולא כתוצאה מכוח-אדם או ציוד עדיפים. אולם המעצמות המנצחות נטו, בדרך-כלל, להתעלם מדוגמות אלה של נצחונות שהושגו בזכות טקטיקה עדיפה.

עד מהרה עמד העולם המערבי נוכח איום חדש — בעל-הברית שלו במלחמת-העולם הפך לאויב-בכוח. זה עשרים וחמש שנה מאיימות מדינות ברית וארשה על אירופה המערבית. אולם כל מלחמה לא התחוללה באירופה. דווקא בקצהו האחר של העולם — בדרום-מזרח אסיה, ובמידה פחותה במזרח-התיכון — התפתח סוג חדש של לוחמה, המבוסס על מיומנות טקטית יותר מאשר על עוצמת-האש; סוג חדש זה של לוחמה נושא בחובו רבים מהמאפיינים של לוחמת גרילה. נבחון, להלן, אורחות-לחימה חדשים אלה.

כידוע אמצעי-לחימה חדשים גורמים תמיד להופעתם של אמצעי-נגד. אין תימה, איפוא, שהמדינות החלשות, במיוחד המדינות החדשות באסיה ובאפריקה, תרו אחר אמצעים שיאפשרו להם להתמודד עם כלי-הנשק המתוחכמים שבידי המדינות החזקות יותר.

הפתרון שנמצא למדינות החלשות, ראשיתו בימי מלחמת-העולם השנייה: במלחמה זו זכו תנועות-מחתרת שפעלו במדי-

הטקטיקה בלוחמת יבשה היא אומנות הצבתם של חיילים, תוך ניצול עקרונות תנועה והסתר, בצורה שתאפשר להם להפעיל את נשקם נגד האויב באופן היעיל ביותר. הפעם נעסוק בטקטיקה זעירה, דהיינו, אופן הפעולה של קבוצות קטנות של חיילים הלוחמים בדרך-כלל בשיטת קרב מגע ומסתתתים בעיקר בנשקם האישי.

בשתי מלחמות-העולם זכו בניצחון המעצמות שברשותן היו אמצעי-הלחימה הרבים והמתוחכמים ביותר, העליונות בצידה, יותר מהעדיפות בכוח-אדם, היא שהנחילה תבוסה לגרמניה ולבעלות-בריתה.

נצחונות אלה במלחמות-העולם יצרו רושם כי שום כישרון טקטי לא יוכל להתמודד עם חימוש עדיף באיכות ובכמות. מעצמות המערב ייחסו מעתה חשיבות משנית לטקטיקה ולתכסיסי-קרב, וגישה זו עלתה לכמה מהן במחיר יקר.

בשנים האחרונות ירדה בצבאות המערב רמת הטקטיקה הזעירה. נבדוק את הגורמים לכך ונציע דרכים לשיפורם, במיוחד לגבי חיילים המשרתים תקופת שירות קצרה.

הגם שנכון הוא כי מלחמת-העולם השנייה הפגינה, בדרך-כלל, את עליונותן של כמויות הציוד המודרני, קיימות דוגמות אחדות ליתרון המוקנה על-ידי מיומנות טקטית. נצחונותיו של רומל בצפון-אפריקה ב-1941 וב-1942 ונצחונותיהם הראשונים

המלחמה באירופה תהא גמישה יותר, תוך "עירוב" בין הכוחות. המלחמה תישא אופי של היתקליות קטנות בין קבוצות יריבות, בהנהגת מפקדים זוטרים; הקבוצות הללו תהיינה חמושות בעיקר בנשקן האישי. מבין כלי-הנשק המורכבים יופעלו אלה הפחות מתוחכמים; כלי-הנשק ארוכי הטווח (יתכן אפילו נשק גרעיני) יופעלו להפצצת שטחי עורף ומרכזים של היריב. במקרים כאלה יתכן כי תשתבש הספקת המזון והחימוש לכוחות הקרקע שבחזית.

ברור כי בסוג כזה של לוחמה יהיה יתרון רק לצד שמפקדיו הזוטרים יהיו בעלי רמה גבוהה ומיומנות טקטית. נשאלת, איפוא, השאלה כיצד להגיע למיומנות טקטית ברמה גבוהה? בראש וראשונה יש להכיר בכך שצבאות המערב הסתמכו בעבר יתר-על-המידה על עוצמת-האש המודרנית. נוסף לכך יש להתגבר על מספר קשיים:

- הקושי הנובע מתקופת-השירות הקצרה בצבא. כוחותיהן של רוב מדינות המערב מגויסים במסגרת של שירות-חובה. קיים, כמובן, גוף מצומצם של משרתי-קבע. תקופת השירות אינה עולה, בדרך-כלל, על שנתיים; אחריה מוצב החייל המשתחרר ביחידת מילואים.

בעיית משך-השירות הקצר חמורה במיוחד בצבא ארה"ב, שאינו נלחם בביתו. ההעברות ממקום למקום על פני יבשות וימים גוזלות ממנו נתח ניכר מתקופת השירות הקצרה. כך אין החייל האמריקני זוכה לאימון נאות בזירה בה עליו להילחם.

לבד מהדרישות הבסיסיות מכל חייל — כגון משמעת, תרגילי סדר, שמירה על ציוד אישי, צעידה וכדומה — חובה ללמד את החייל לתפעל ולתחזק את נשקו וטקטיקה זעירה. המשימה הקשה יותר היא לימוד טקטיקה זעירה; אולם המציאות כיום מחייבת כי כל חייל ביחידה קרבית יאומן בה; שכן המבצעים ה"גזילים" הצפויים עשויים להעסיק את כל האנשים המצויים בזירת קרב כלשהי.

בהשוואה לטקטיקה הזעירה קל ללמד כיצד לתפעל ולתחזק כלי-נשק וציוד אחר. ניתן לתרגל זאת, ובמקרים רבים אין

• הסיבה לכשלונה של הגרילה הפלשתיאית אינה רק בתנאי הקרקע. הגורם האמיתי הוא הגורם האנושי.

נות שנכבשו על-ידי מעצמות הצייר להצלחה רבה; אמנם כוחות הגרילה פעלו אז ככוחות-עזר לצבאות הסדירים. מטרתם היתה להטריד ולא להשיג תוצאות מכריעות בכוחם בלבד. לעומתם, כוחות הגרילה בתקופה שלאחר המלחמה אינם מסתפקים בהטרידה; מטרתם להנחיל תבוסה שלמה ליריביהם או לפחות להכשיר את הקרקע כך, שלכוחות הסדירים שיבואו אחריהם תשאר רק השלמת ההשמדה של היריב.

פעולותיהם של כוחות אלה מבוססות על שלושה גורמים:

- מבצעים "גזילים" מאוד בהם, "מתערבים" כוחות הגרילה בכוחות האויב. בכך מבטלים הם את השפעת הנשק המתוחכם המצוי בידי מעצמות המערב, אך אשר אינו מסוגל להבחין בין ידיד לאויב: מטוסים, ארטילריה, ובמידה פחותה גם טנקים. לוחמי הגרילה הניחו כי מטעמים מדיניים לא יפעילו מדינות המערב את טיליהם ומפציציהם נגד שטחי עורף ומטרות אסטרטגיות — ובדרך-כלל התאמתו הנחותיהם אלה. גם ההנחה שנשק גרעיני לא יופעל — התאמתה.

- ציודם של הכוחות קל וניתן לנשיאה בידי אדם: כוחות הגרילה השתמשו לפעולותיהם בנשק-קל המיועד בדרך-כלל לקרב מגע, ונשאו את רוב הציוד עמם. לכן היה "עירובם" בין כוחות עוינים קל יחסית.

- טקטיקה זעירה ברמה גבוהה מאוד: זו הופעלה בידי מפקדים זוטרים. כידוע הוכיחה טקטיקה זו את יעילותה במזרח הרחוק. במלחמת קוריאה בשנים 1950—1953 הוכיחו הסינים כי גם יחידות המאורגנות בצורה מקובלת יכולות לפעול בהצלחה, ללא סיוע אווירי, נגד כוחות שהסתייעו בשפעת מטוסים.

אולם הלקחים החשובים ביותר נלמדים ממלחמת ויאט-נאם. במשך למעלה מעשור שנים עמדה צפון-ויאט-נאם בפני צבאות דרום-ויאט-נאם, ארה"ב ובעלות-בריתן העולים עליה במספר, במיכון ובתחכום האמצעים.

במזרח-התיכון — ובמיוחד בעדן ובמדינות ערב הגובלות עם ישראל — זכו לוחמי הגרילה בהצלחות מסוימות, אך במידה פחותה מאשר בדרום-מזרח אסיה. השטח המדברי הפתוח במזרח-התיכון מתאים פחות ללוחמת גרילה מאשר הג'ונגלים והשטח הסגור שבמזרח הרחוק.

קשה לנבא כיצד תיראה המלחמה בעתיד. אולם נראה כי

מלכודות אופייניות לוואט-קונג; שימוש במקלות פונגי משוננים

צורך ביציאה לשדה. יתרה מזו — מוחו של בן שנות השבעים מתורגל בקליטת חומר טכני. טקטיקה, לעומת זאת, מחייבת אינטליגנציה גבוהה. לעולם לא ייתכנו בקרב שני מצבים זהים; וכל אחד מחייב תכנון נפרד, שהזמן המוקדש להוצאתו לפועל — קצוב וקצר.

חרף האמור לעיל מדגישים רוב צבאות המערב דווקא את האימון בהפעלת הנשק והציוד ומקנים חשיבות משנית לאימון בטקטיקה ועירה. הסיבה לכך היא, כאמור, האמונה הכוזבת בנשק ובעוצמת האש.

● קשיים באימון טקטי בעתות שלום. אימון בטקטיקה ועירה אינו מחייב משך-אימונים גדול. אך הוא מחייב שטח מתאים, סמוך למחנה; שטח זה חייב להיות דומה לאיזור-הפעולה שהכוונות המתאמנים אמורים לפעול בו. הלחימה בזירה של צפון-אירופה, למשל, היא לחימה בסוגי-שטח שונים; למעשה בכל סוגי השטח, למעט שטח מדברי. לכן נתקלים בקשיי אימון — באשר בסופו חייב החייל להיות מסוגל להילחם בסוגים שונים של קרקע. אולם ניתן להתגבר גם על בעיות אלה.

● הקושי להשיג מדריכים טובים. בצבאות המורכבים ברובם מבלתי-מקצועיים קיים קושי ניכר להשיג מדריכים מעולים בטקטיקה ועירה. מדריך מעולה אינו רק מי שידוע היטב את הנושא; עליו גם להיות מסוגל להורות ולארגן את ההדרכה.

לכן יש לקיים, בתחילה, קורסים למפקדים זוטרים; בקורסים אלה יילמדו, בצד הטקטיקה עצמה, גם שיטות הוראה וארגון.

● אדישות. אין בכוונתנו לטעון כי עצלות ואדישות מאפיינים את צבאות המערב. אולם בכמה מהם שוררת אדישות לגבי התחום של טקטיקה ועירה. לעתים מתלונן הפיקוד הבכיר כי רמתם של התרגילים נמוכה; אולם לא נעשה מאמץ מתמיד לשפר את הרמה (וראו כי מאמץ זה יחל ברמה הבכירה ביותר). ללא התלהבות והדרכה מפורטת, שמקורה בצמרת הצבא, יתעלמו לעתים קרובות מחשיבותה של הטקטיקה הזעירה ברמת היחידה הקרבית.

אחת הסיבות להעדפת האימון בנשק על האימון בטקטיקה ועירה היא, שקל יותר להפגין בפני הרמות הממונות יעילות בהפעלת נשק מאשר יעילות בהפעלת טקטיקה; שהרי איכות ההפעלה של נשק ניתנת למדידה במספרים מדויקים — מה שאין כן התרגול הטקטי. סיבה נוספת להזנחת התרגול בטקטיקה ועירה נובעת מההכנות הרבות הדרושות לשם אימון כזה.

מהן השיטות הטובות ביותר ללימוד טקטיקה ועירה בצבאות המערב? למותר לציין כי שיטות אלה יידונו במסגרת זו בהכללה, שהרי צבאות שונים זה מזה, ואף במסגרת אותו צבא קיים מגוון רחב של אפשרויות.

● דרישות יסודיות: דרישה חיונית היא תמיכתה המלאה של צמרת הפיקוד; עליה להחזיר את תודעת הטקטיקה הזעירה בכל היחידות, ואפילו בקטנות שבהן.

יש להתחיל במאמץ ראשוני מרוכז, כך במשך שבועות אחדים תינתן לסוגיית הטקטיקה הזעירה קדימה ראשונה במעלה בכל יחידה. משהגיעה היחידה לרמה נאותה ניתן יהא להפחית את מתח האימונים; כמובן — יש להתמיד בתרגול שדה, בהרצאות ובהדגמות כדי לשמור על הרמה שהושגה.

יש להשריש בחיילים העוסקים בקרב-מגע את העיקרון הבא:

„בצאתכם לקרב ישתדלו החילות המסייעים — ארטילריה, מטוסים וכדומה — לסייע לכם, אם רק יתאפשר הדבר; אולם בהעדר סיוע עליכם להיות נכונים להילחם גם בלעדיו ולמלא את משימותיכם בעזרת הנשק האישי וכושר האלתור.”

● עקרונות אימון. האימון בטקטיקה ועירה מתחלק לשני סוגים: הדרכה מיוחדת, ושילובה בתרגול או בתמרון כללי. ההדרכה המיוחדת היא הבסיס להוראת לחמה ועירה והתמרון הכללי בוחן את היעילות שהושגה בתחום זה.

האימון המיוחד עוסק בעיקר בהדרכת מפקדים זוטרים. באימון זה יש לכלול תרגילי מנהיגות ומיומנות טקטית בשדה וכן הכנתם של תרגילים קטנים וקיום דיונים לפני כל תרגיל ואחריו. אשר לתרגילים ולתמרונים בהיקף נרחב — גם כאן אין לזנוח את החלק העוסק בטקטיקה ויש להפקיד קצינים מיוחדים שיוודאו כי תחום זה אינו מוזנח במסגרת התרגיל הכללי.

● אימונם של חיילי שירותים. ברור כי המיומנות הטקטית חייבת להיות נחלתם של החיילים הקרביים (בעיקר חי"ר). שאמורים להתמודד עם האויב בקרב מגע. אולם חשוב כי כל חייל הנושא נשק — יהיו אלה טבחים, פקידים, יחידות עבודה או אחרות — יוכה בקורטוב של אימון טקטי.

מבצעים באירופה בעת מלחמת-העולם השניה — במיוחד בצרפת ובבלגיה ב-1940 והמבצעים נגד היפנים — הוכיחו את פגיעותן של יחידות מנהלה בלוחמה ניידת. הדבר הוכח זה לא מכבר במלחמת ויאט-נאם; והרי ברור כי המבצעים שייערכו בעתיד באירופה יהיו ניידים וגמישים. בנסיבות שכאלה עשויות יחידות עורפיות — שהיו חסינות במידה רבה מאימת הקרב לפני מלחמת-העולם השניה — למצוא עצמן עד מהרה בקו החזית.

● הגנה בעומק. מבצעים שונים בוואט-נאם הוכיחו כי בלוחמה מודרנית אין תיחום ברור של חזית. זירת המבצעים כולה עשויה להיות שדה-קרב. מצב דומה עשוי להתהוות באירופה, אם תפרוץ שם מלחמה בעתיד. לצד המתגונן, והמוכן לוותר באופן זמני על שטחים, מקנה מלחמה שכזו דרך התגור-נות יעילה, הגם שעד היום טרם זכתה להכרה מלאה.

המדינות המתגוננות במלחמה זו יקימו יחידות-הגנה מקומיות, שיתפרסו בכל רחבי המדינה; הן יאסרו מלחמה על היחידות הפושטות של האויב — יחידות סדירות, פטרולים, יחידות טירור וחבלה. יחידות-הגנה אלה יאוישו על-ידי אנשים בגיל העמידה, זקנים מדי או בלתי כשירים לשירות צבאי מלא (דוגמת המיליציה השווייצרית או המיליציה הבריטית במל-חמת-העולם השניה). פעולת יחידות אלה באזורי מגוריהם, המוכרים להם, תקנה להם יתרון ניכר על כוחות פולשים. עצם המצאם ליד מגוריהם — וממילא גם האימון ליד מגוריהם — יאפשר להם לרכוש במהירות מיומנות טקטית ברמה גבוהה. משימתן של יחידות אלה תהא להטריד את הפולשים ללא הרף — להסב להם אבידות על-ידי צלפים, מארבים, מלכודות-פתאים וכיוצא באלה אמצעים. הן לא יתנו לאויב מנוח עד שיותש כליל. יחידות כאלה, המאומנות היטב למשימותיהן, יהיו יריב רבי-עוצמה; בשיתוף עם כוחות קרקע ואויר סדירים יוכלו להביס אף יריב עדיף במספר חייליו.

וזאת לזכור תמיד: ללא רמה גבוהה של מיומנות טקטית לא ניתן לנצח כיום במלחמה.